

Univerzita Komenského. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta

Katedra katechetiky a pedagogiky

Poslanie triedneho učiteľa v katolíckej škole privádzať k spoločstvu

(záverečná práca DPŠ)

Mgr. Viktor Križo

Katolícka teológia

ThDr. Peter Reimer, PhD.

28.10.2010

na 45. výročie koncilovej deklarácie o kresťanskej výchove *Gravissimus educationis*

Abstrakt

KRIŽO, Viktor. *Poslanie triedneho učiteľa v katolíckej škole privádzať k spoločenstvu* (záverečná práca). Univerzita Komenského. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta. Katedra katechetiky a pedagogiky. Katolícka teológia. Učiteľ: ThDr. Peter Reimer, PhD. 28.10.2010. 19 s.

Práca sa zaoberá tematikou poslania katolíckej školy vytvárať spoločenstvo a to v najhlbšom možnom zmysle. Predstavuje dôležité princípy magisteriálnych dokumentov o katolíckej škole, akými je spoločenstvo, správne chápanie autority, služby a vytvárania vzťahov. Z týchto princíпов potom odvodzuje niektoré konkrétnejšie východiská. Za najdôležitejšiu osobnosť školy považuje táto práca triedneho učiteľa, manažéra a apoštola malého spoločenstva – triedy – na ceste rastu k svätosti vo všetkých rovinách, ktoré škola má ponúkať. Špecifikuje jeho osobnosť, kompetencie a rozsah a poslanie jeho práce.

Kľúčové slová: Spoločenstvo. Triedny učiteľ. Autorita a služba. Proces rastu.

KRIŽO, Viktor. *The mission of the class teacher in a catholic school lead to the community* (thesis). Comenius University. Roman Catholic Cyrilomethodian Theological Faculty. Department of pedagogics and catechetics. Catholic theology. Teacher: ThDr. Peter Reimer, PhD. 28.10.2010. 19 p.

The publication deals with the theme of the mission of catholic school to create community in the innermost possible sense. The work represents important principles of the magisterial documents about catholic school, as are community, right understanding of the authority, service and forming of the relationship. From these principles then derives some of concrete starting point. The most important personality of the school is considered the class teacher, who is the manager and apostle of a small community on the growthway to the holiness in all aspects, which the school shut offer. The work specifies the character, competence, and the range and mission of the teacher's work.

Keywords: Community. The class teacher. Authority and service. The process of growth.

Obsah

0 Úvod.....	4
1 Božia škola v dejinách.....	4
2 Poslanie, podstata a princípy katolíckej školy.....	7
2.1 Škola ako spoločenstvo.....	8
2.2 Autorita, hierarchia a subsidiarita v katolíckej škole.....	9
3 Niektoré subjekty katolíckej školy.....	11
3.1 Žiak.....	11
3.2 Učiteľ.....	12
3.3 Vedenie školy.....	14
4 Triedny učiteľ.....	16
4.1 Triedny učiteľ a trieda - špecifické miesto spoločenstva.....	19
Záver.....	21

0 Úvod

Najväčší učiteľ, Kristus náš Pán, ktorý tu na zemi založil jedinečnú školu lásky, *pretože miloval svojich, čo boli na svete, miloval ich do krajnosti. Pri večeri, vo vedomí, že mu Otec dal do rúk všetko a že od Boha vyšiel a k Bohu odchádza, vstal od stola, zoblíkol si odev, vzal plátennú zásteru a začal umývať učeníkom nohy.*¹ Najkrajší moment dejín – Božia blízkosť v Ježišovej láske – zdá sa s odstupom času ako najúčinnější metodika vo veľkej škole Božej pedagogiky.

Ježiš, jedinečný triedny učiteľ Cirkvi na jej ceste do kráľovstva, stáva sa v tejto práci kľúčom, pravzorom a prototypom jediného a správneho chápania tak vznešeného poslania v Cirkvi, akým je úloha triedneho učiteľa. Zastavujem sa pri tejto téme, aby som načrtnol problematiku, vykonal analýzu a čitateľovi ponúkol východiskové body k praktickým záverom na tak neprebádanom a zároveň dôležitom poli.

Túto prácu o dôležitom poslaní viest' k spoločenstvu by som chcel venovať svojim milovaným priateľom a žiakom. Oni boli dva roky miestom inšpirácie, kde mi Pán dával účasť na láske, ktorou On sám horel k svojim maličkým.²

1 Božia škola v dejinách

Pohliadnuc na dejiny a múdrosť Ducha Svätého musíme jasat' nad Božou pedagogikou, ktorá je prameňom a vzorom každej pedagogiky i celej našej viery.³ *„Boh ako milosrdný otec, učiteľ a mudrc prijíma človeka v podmienkach, v akých sa nachádza, oslobodzuje ho z pút zla, priťahuje ho k sebe zväzkami lásky, necháva ho neustále a vytrvalo narastať do zrelosti slobodného a verného dieťaťa. S týmto cieľom Boh ako geniálny a prezieravý vychovávateľ premieňa udalosti svojho ľudu na lekcie múdrosti.*“⁴ Celý Starý zákon sa v perspektíve Božej pedagogiky javí ako neustále dynamické putovanie – *vocatio*: Abrahám s vierou nasleduje neznámy hlas a so stále uvedomelejšou dôverou naplňa svoje poslanie otca viery všetkých národov, keď vlastného syna obetuje na vrchu Moriah. Jakub uteká z domu pre podvodom získané prvorodenstvo a s ťažkosťou zakúša v životnom boji prekážky i bolesti života, no nakoniec predsa v zmierení znovu nachádza svojho brata. Hlad putujúcich jedenástich bratov privádza ich do pohanskej zeme Egypta, kde stretávajú v kráľovskom šate

¹ Porov. Jn 13, 1-5.

² Porov. Mt 11, 25; Mt 18, 2-6; Mt 19, 14.

³ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Dei verbum*, 18; *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 53, 684, 1609, 1964; KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV. *Direktórium*, 134-147.

⁴ *Direktórium*, 134. Porov. aj 1 Tim 3, 14-17; Hebr 12, 4-11.

vlastného brata Jozefa, ktorého predali do otroctva. Blahobyť egyptskej zeme stáva sa obydlím rodín a spoločenstiev dvanástich Jakubových kmeňov. Netrvá dlho a dynamika putovania rozvíri sa historickými udalosťami až v zázračný východ – *exodus* – zotročených Izraelitov skrze veľké Božie skutky smerom do zaslúbenej zeme. Znova oživa myšlienka putovania do zaslúbenej zeme, ktorá od vyhnaní z raja cez Abrahámovu povolanie neustále v rozličných podobách priťahuje človeka. Týmto putovaním „*oslovuje neviditeľný Boh zo svojej veľkej lásky ľudí ako priateľov a stýka sa s nimi, aby ich pozval do svojho spoločenstva.*“⁵ Boh sa stáva jedinečným a najláskavejším triednym učiteľom neposlušnej izraelskej triedy. A ani v okamihu zdanlivého príchodu do kanaánskej zeme nenastáva ono uspokojenie a nájdenie strateného raja. Vstup do zaslúbenej zeme je iba prechod na druhý stupeň v Božej dejinnej škole. Po usadení sa v zemi zakrátko dochádza k zabudnutiu na veľké Božie skutky, ktoré Izrael poznával za 40 rokov putovania púšťou. Opakované Božie skúšanie a písomky skrze prorokov vedú k prepadnutiu Izraela. Presvedčenie Izraelitov, že príchodom do novej zeme už nepotrebujú Božiu školu, že nepotrebujú už rásť, že ich výchovno-vzdelávací proces nadobudol vrchol, nabúra až nové putovanie – *exil* – vyhnanstvo do cudzích zemí, aby tam pochopili, že *nebo je práve tam, kde sa plní Božia vôľa.*⁶ Ale Pán priviedol s jasotom späť svojich sionských zajatcov, urobil s nimi veľké veci a ich ústa i jazyk naplnil radosťou i plesaním.⁷

Očakávanie Božej vôle, očakávanie Božieho vedenia rozptýleného izraelského ľudu ovláda posledné štyri storočia pred Kristom. Nemožno si nevšimnúť aj isté napätie, bolesť z toho, že Boh akoby prestal hovoriť a konať, nastalo ticho, tak účinné v pedagogickom procese rastu, očakávania a dôvery. Zdá sa, že práve vtedy, „*keď sme boli ako mŕtvi a nevládali sme prísť k Nemu, dal nám vrcholný dôkaz svojej lásky tým, že svojho Syna*“⁸ vydal na smrť, aby sme mali život, a *aby sme ho mali hojnejšie.*⁹ Boh, ktorý miluje všetkých ľudí a vždy je s nimi na ceste života¹⁰ v týchto okamihoch završuje všetky prastaré predobrazy (*antitypos*) a sám putuje na vrch Moriah obetovať svojho Syna. Takto sa On sám stáva živým učiteľom, ktorý nevyučuje svojich žiakov od veľkej katedry, ale javí sa ako mimoriadne citlivý a starostlivý Otec ukazujúci vlastným putovaním cestu do nebeského kráľovstva.

Pohľadom do evanjelia, ktoré je akousi triednou knihou obnovenej školy dôvery medzi človekom a Bohom, nachádzame bohaté inšpirácie pre správne chápanie pedagogiky, s akou

⁵ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Dei verbum*, 2;

⁶ BENEDIKT XVI. *Ježiš Nazaretský*, s. 164.

⁷ Porov. Ž 126.

⁸ *Rímsky misál: Prvá eucharistická modlitba v omšiach za zmierenie.*

⁹ Porov. Rim 8, 32 a Jn 10, 10. Porov. aj *Rímsky misál: Veľkonočný chválospev.*

¹⁰ *Rímsky misál: Eucharistická modlitba v omšiach za rozličné potreby.*

by sme mali pristupovať k deťom v našej práci. Ježiš ako učiteľ ochotne prijíma apoštolov so všetkými ich chybami takých, akí sú, má s nimi súcit, je trpezlivý v ich chybách, veľmi citlivo ich vedie v ich procese rastu a aj cez ich nedostatky ich privádza k opravdivej pokore, službe a dokonalosti.¹¹

Pozornému čitateľovi Božej školy nemôžu uniknúť v tajomnej teológii dejín moderné princípy dnešnej pedagogiky. To, na čo pomaly musí prichádzať veda, Kristus zjavil tým, ktorí ho milujú. Načúvanie, individuálny prístup, sprevádzanie dieťaťa na ceste k rastu, vstupovanie do osobných vzťahov, vytváranie spoločenstva, putovanie a chvíle ticha, tak známe modernej koncepcii výchovy a vzdelávania, javia sa kresťanovi iba ako odraz prastarej Božej pedagogiky, ktorá je vrcholom a prototypom každého pedagogického pôsobenia. Jediným a najväčším Vyučujúcim, zakladateľ novej školy lásky, je teda jedine Ježiš Kristus, náš Pán.¹² Vzájomné prelínanie a dopĺňanie sa Otca so Synom skrze Ducha javí sa ako neustály pedagogický proces premeny sveta. Obdivuhodné je, že Otec ako vrchol svojej pedagogiky nepoužíva svoju moc, či bohatstvo, ale stáva sa chudobným, aby sme očami srdca objavili neviditeľnú krásu spoločenstva, nosnú konštrukciu Božej školy, ktorú vo svojom Synovi Boh zakladá. „*Oči sú slepé, treba hľadať srdcom,*“¹³ čítame v jednej z najkrajších kníh o priateľstve. Naša práca chce trochu pootvoriť oči srdca všetkých učiteľov i riaditeľov katolíckych škôl a kladie si za cieľ poukázať na dôležitosť nových pohľadov na poslanie učiteľa v katolíckej škole, osobitne triedneho, na podstatný význam spoločenstva v katolíckej škole v tom najhlbšom možnom zmysle,¹⁴ dôležitosť vzťahov učiteľa so žiakmi, rodičmi i s celým okolím. V tomto snažení najpevnejšou oporou sa nám stanú tak smerodajné dokumenty Kongregácie pre katolícku výchovu.

¹¹ Spomeňme si napr. na pokoj, ktorý prináša Ježiš, keď apoštoli prežívajú strach z búrky (Mt 8, 23-27; 14, 22-33), na spoločenstvo, ktoré okolo seba Ježiš vytvára (Mt 10, 1-4; 12, 46-50, Lk 22, 15), na to, ako ich vedie k poznaniu opravdivej lásky skrze obeť a utrpenie (Mt 16, 13-28, Lk 21, 1-4), dáva im zakúsiť z bohatstva svojej osoby (Mt 17, 1-13), vedie ich k jednoduchosti, pokore a čistote srdca (Mt 18, 1-4; Mt 19, 16-22; Mt 20, 20-28; Lk 14, 7-14), dáva im zakúšať silu odpustenia (Mt 6, 12; Mt 18, 21-22; Lk 7, 36-50; Lk 12, 58-59; Lk 15, 11-32; Lk 17, 3-4; Jn 21, 15-20), hľadá opustených, biednych a strápených (Mk 2, 13-17; Lk 8, 40-55; Lk 19, 1-10; Lk 23, 40-43), predstavuje život ako putovanie v procese rastu (Lk 10, 1-20), učí ich dôvere (Lk 12, 22-34) a predstavuje sa ako dobrý učiteľ a pastier (Mk 10, 17; Jn 10, 1-21). Osobitne didaktický text je vnútorná cesta hľadania emauzských učeníkov na ceste domov (24, 13-35), ale aj katechumenátne rozhovory s Nikodémom (Jn 3, 1-21), proces vnútorného uzdravenia Samaritánky (Jn 4, 1-41), uzdravenie slepého od narodenia (Jn 9, 1-41) a nakoniec najkrajší pedagogický text vovádzania do tajomstva lásky a spoločenstva pri poslednej večeri (Jn 13 - 18).

¹² Porov. KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU. *Katolícka škola*, čl. 33, 93; *Katolícky laik*, čl. 59; *Náboženský rozmer*, č. 9; *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, čl. 25; *Společné vzdělávání*, čl. 26.

¹³ EXUPÉRY, A. S. *Malý princ*, s.78.

¹⁴ Porov. *Náboženský rozmer*, 31; *Společné vzdělávání*, 8, 10.

2 Poslanie, podstata a princípy katolíckej školy

Škola spolu s rodinou a Cirkvou tvoria neoddeliteľnú *svätyňu*,¹⁵ v ktorej sa slávi spoločenstvo s Ježišom smerujúce k Bohu. Každodenný život v Bohu s celou paletou prežívania typického pre ňu stáva sa pre všetkých miestom rastu k svätosti. V takto postavenej Božej škole nejde len o vyučovací predmet náboženstvo. Ide tu predovšetkým o ovzdušie celé *peniknuté evanjeliovým duchom slobody a lásky*,¹⁶ „aby sa nielen v určitých hodinách vyučovalo náboženstvo pre katolícke deti, ale aby celé ich ostatné formovanie bolo presiaknuté kresťanskou zbožnosťou. Ak toho niet, ak tento svätý vánok nepreniká a nezohrieva duše učiteľov a žiakov, málo úžitku sa dosiahne z hociktorej vedy, ba často vyplynie z toho vážna škoda.“¹⁷ Toto sa nemá len neochvejne hlásať, ale aj v každodennom živote školy dokazovať.¹⁸ Toto peniknutie evanjelia do každodenného života je treba brať veľmi vážne. V každom jednom slove, skutku a práci sa musí učiteľ, žiak, trieda, škola, rodina a farnosť javiť ako nový Izrael putujúci na ceste rastu k svätosti do zasnúbenej zeme Božieho kráľovstva.

Na prvom mieste si musí byť katolícka škola vedomá, že jej identita oproti ostatným školám je podstatne odlišná¹⁹ aj napriek tomu, že jej princípy sa často až nápadne podobajú tomu, na čo dnes prichádza moderná pedagogika (individuálny prístup, vzťahy, žiak ako subjekt výchovy, pochvala, spolupráca...). Škola totiž so svojim výchovným plánom plní vlastnú nenahraditeľnú cirkevnú úlohu.²⁰

Katolícka škola je v rámci všeobecného poslania Cirkvi poslaná ku všetkým deťom i rodičom sveta.²¹ Osobitným spôsobom ale práve ona vychádza v ústrety tým najchudobnejším, najopovrhovanejším, slabým, strápeným i tým, ktorí ešte nepoznajú Boha.²²

¹⁵ Pius XI. *O kresťanskej výchove mládeže*, s. 42.

¹⁶ Porov. *Katolícky laik*, čl. 38; *Katolícka škola*, čl. 43.

¹⁷ LEV XIII. *Militantis Ecclesiae*, 1. In: PIUS XI. *O kresťanskej výchove mládeže*, s. 44.

¹⁸ Porov. *Katolícka škola*, čl. 58.

¹⁹ Porov. *Katolícka škola*, čl. 66-67. Podstatnú odlišnosť tvorí osoba Ježiša Krista. (Porov. pozn. 12.) Otázka podstaty je dnes veľmi aktuálna: *Stále k nám prichádzajú oprávnené sťažnosti na spreneveru katolíckej identity cirkevných škôl. Takéto školy potom strácajú svoj zmysel i schopnosť viesť kultúrny dialóg. Nazývať takéto školy katolíckymi je lož a pretváрка.* (Porov. interview KARD. GROCHOLEWSKI. In: *Radio Vaticana* [online]. Rím, 14. augusta 2010 [cit. 2010-10-10]. Dostupné na internete: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=13175>>.)

²⁰ *Katolícka škola*, čl. 15, 63; *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, čl. 11.

²¹ Porov. *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, čl. 7; DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, 1.

²² Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Gravissimus educationis*, 9; *Katolícka škola*, čl. 58; *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, čl. 15.

Osobitosťou je tiež to, že škola vzdeláva, aby vychovávala, čiže aby budovala človeka zvnútra a oslobodzovala ho od vnútorných napätí, ktoré by mu mohli brániť, aby žil naplno ako človek, t.j. snaží sa o všestranný rozvoj osobnosti.²³

Svätý otec nám nedávno pripomenul, že „široko diskutovaný katolícky charakter musí prestupovať bezodkladne každým aspektom školského života. To vedie k nespornej požiadavke, aby obsah vyučovania bol vždy v zhode s učením cirkvi. To znamená, že život z viery musí byť vedúcou silou, ktorá je v škole základom každej činnosti do tej miery, aby poslaniu cirkvi mohlo skutočne slúžiť a mládež mohla objaviť radosť zo vstupu do Kristovho „bytia pre druhých“ (porov. *Spe salvi*, 28). Zodpovednosť za tých, ktorí sú nám zverení, aby boli kresťansky formovaní, od nás nežiada nič menšieho. Život viery môže byť účinne pestovaný jedine vtedy, keď prevažuje atmosféra ohľaduplnej a vrúcnej dôvery. Verím,“ hovorí ďalej sv. Otec, „že to i naďalej bude rozlišujúcim znamením katolíckych škôl...“²⁴

2.1 Škola ako spoločenstvo

Pri podrobnejšom skúmaní učenia Cirkvi ohľadom katolíckej školy a jej poslania badáme hlboké a pedagogické pôsobenie Ducha Svätého. Azda najvýznamnejšie vidíme tento posvätný vplyv v chápaní školy ako spoločenstva. Kongregácia pre katolícku výchovu vydala po Koncile niekoľko dôležitých dokumentov, v ktorých môžeme vidieť výrazný posun od spoločenstva ako *comunità* (z tal.: kolektív, združenie, spolok, spoločenstvo) k spoločenstvu ako *comunione* (z tal.: prijímanie, jednota, Eucharistia, spoločenstvo). V dokumente *Katolícka škola* z r. 1977 sa spomína výraz *comunità* 40-krát, v nasledujúcom druhom dokumente *Náboženský rozmer výchovy v katolíckej škole* z r. 1988 sa spomína 15-krát pojem *comunità* a nakoniec v miléniovom dokumente *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia* z r. 1997 asi 20-krát. Prevratný posun v tomto chápaní môžeme vidieť v poslednom dokumente z r. 2007 *Spoločné vzdelávanie v katolíckych školách*, kde nájdeme pojem *comunità* až 68-krát a novo použitý pojem *comunione* 81-krát. Tento posledný dokument venovaný tematike spoločenstva vnáša do chápania katolíckej školy význam spoločenstva, aké prináleží eucharistickému sláveniu.²⁵ V tomto zmysle máme byť ako kresťania eucharistickými ľuďmi, ktorí celým svojím životom pretvárajú – eucharistizujú – svoje okolie.²⁶ Takéto chápanie si iste vyžadovalo čas a Ducha Svätého. Nakoniec z tohto prostého lingvistického zápasu môžeme

²³ Porov. *Katolícka škola*, čl. 29. O tieto princípy dnes usiluje už aj moderná pedagogika.

²⁴ BENEDIKT XVI. *Prihovor k pedagógom katolíckych škôl*.

²⁵ Porov. *Spoločné vzdelávanie*, 8-11; Porov. aj *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, čl. 18: „*Toto spoločenstvo nie je iba jednoduchou sociologickou kategóriou, ale má aj teologický základ.*“

²⁶ JÁN PAVOL II. *Ecclesia de Eucharistia*, 53; SCOTT H. *Baránkova večera*, s.135; LUBICHOVÁ, C. *Eucharistia. Eucharistia a premena sveta*, s. 47-48.

vidieť aj zápas o identitu katolíckej školy ako domácej Cirkvi.²⁷ Veľmi výrečným svedectvom tohto posunu od školy ako inštitúcie k škole ako spoločenstva nachádzame vo všetkých dokumentoch o katolíckej škole: „*Školské spoločenstvo ako celok – pri zachovaní rozmanitosti úloh a súbežnosti cieľov – má charakter kresťanského spoločenstva, pretože je miestom presiaknutým láskou.*“²⁸ Je treba si stále uvedomovať, že toto spoločenstvo je Boží dar, ovocie Božej iniciatívy prameniace z veľkonočného tajomstva,²⁹ kde musí nachádzať svoj vrchol a prameň.³⁰

Nemožno teda školu zúžiť len na inštitúciu, ale musí sa stať miestom stretnutia s Bohom, ktorý je sám o sebe vrcholom celého spoločenstva: Benedikt XVI. na začiatku svojho pontifikátu ponúka cestu kresťana ako cestu vzťahu – spoločenstva s Láskou: „*Na začiatku toho, že je niekto kresťanom, nestojí etické rozhodnutie alebo veľkolepá myšlienka, ale skôr stretnutie sa s udalosťou, s Osobou, ktorá ponúka životu celkom nový horizont a tým aj zásadné smerovanie.*“³¹

V súvislosti so školou ako spoločenstvom Kongregácia používa aj pojem škola ako *druhý domov*, a to tak v prípade všetkých detí, ako aj špecificky v prípade detí, ktoré rodinné zázemie nepoznajú alebo ho majú značne narušené.³² Škola sa totiž v dnešnom svete stále viac stáva misijným predĺžením Cirkvi, ba priam samotnou životodarnou cirkvou, z ktorej vyviera farský život.³³

2.2 Autorita, hierarchia a subsidiarita v katolíckej škole

Asi najväčší problém tak v oblasti školstva ako aj v oblasti niektorých cirkevných spoločenstiev vidím v nesprávnom chápaní autority, hierarchie a ich premostení so vzájomnou spoluprácou a službou. Na správnom pochopení a realizovaní týchto princípov stojí dnes celé fungovanie katolíckej školy. Pojem autority sa často zamieňa so slepou ba až absolútnou poslušnosťou a podriadenosťou nositeľovi moci. Zahmlieva sa tým podstatný rozmer hierarchie a moci, ktorým je vzájomné sa predbiehanie v službe a v láske.³⁴

²⁷ Porov. *Náboženský rozmer*, čl. 31. Porov. aj DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Gravissimus educationis*, 6, 8. V dokumente Kongregácie *Katolícky laik* sa polemizuje o tom, či je úplne výstižné a všeobecné nazývať školu spoločenstvom, hoci sa to považuje za jej veľké privilégium. (čl. 22). Dnes už o tomto môžeme len ťažko polemizovať, posledné dokumenty nás o tom výslovne presvedčajú.

²⁸ *Náboženský rozmer*, čl. 31; Porov. aj *Katolícka škola*, čl. 32, 53; *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, čl. 18; *Spoločné vzdelávanie*, čl. 1, 8...; *Katolícky laik*, čl. 22, 38.

²⁹ Porov. *Spoločné vzdelávanie*, čl. 8.

³⁰ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Sacrosanctum concilium*, 10.

³¹ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, 1.

³² Porov. *Náboženský rozmer*, 27 - 30.

³³ Porov. *tamže*, čl. 41.

³⁴ Porov. Rim 12, 9-11 a Mt 20, 25-27. Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, 18, 24.

Mimoriadne dôležitá je preto v každom spoločenstve spolupráca a spoluzodpovednosť všetkých zložiek laikov i duchovných, učiteľov, žiakov i rodičov.³⁵ V škole nemôže vládnuť filozofia uniformity a strachu z plurality, ktorú prináša rozdielnosť a jedinečnosť ľudí, ktorí ju tvoria. Kde je spoločenstvo s Ježišom a predbiehanie sa v službe, tam nie je strach, iba ak radosť z vypaľovania našich nedostatkov v Božej blízkosti. Nemá zmysel sa príliš strachovať o svoje postavenie, o poslušnosť, či osud školy, pohliadnuc na slová Gamaliela: „*lebo ak je tento zámer alebo toto dielo od ľudí, rozpadne sa, ale ak je od Boha, nebudete ich môcť rozvrátiť.*“³⁶ Každý predstavený, riaditeľ, či farár, učiteľ alebo rodič si musí byť pri svojej práci vedomý, že je len neužitočný sluha.³⁷ Nemal by teda na školách panovať neraz známy strach z úprimnosti, otvorenosti i v rozhovore s deťmi a tiež strach o udržanie si autority a postavenia: „*Rešpekt, ktorý si človek získa, platí omnoho viac ako rešpekt, ktorý mu pripadne vzhľadom k funkcii. Často dospeli, pokiaľ si úctu nezískajú samočinne, prepadajú stále útočnejším a autoritárskym spôsobom.*“³⁸

Treba tiež poznamenať, že nie sme, ba ani rodičia, vlastníkami detí alebo svojich podriadených. Sme len ich *nehodnými správcami* a sprievodcami.³⁹ A odvolávať sa vo výchove či pri „vedení“ druhých iba na svoje často neformované svedomie je nedostatočné. Naším jediným vodcom, učiteľom, riaditeľom a vychovávateľom je Kristus, my sme si vzájomne jeden druhému rovnocenní v Kristovi.⁴⁰ Moc a rozhodovanie je možné dnes manažovať už aj vďaka poznatkom modernej pedagogiky a manažmentu subsidiárne a kooperatívne a to vytváraním vzťahov. Autorita, ktorá sama seba chápe absolútne, nutne padá so vzťahmi a nakoniec vedie k rozbitiu spoločenstva. Treba sa nám stále viac otvárať spoločenstvu budovaného skrze Krista, nie mocou autority jednotlivca, čo prirodzene nevyklučuje dobrodružnú cestu s *pravidlami, ktoré sa stávajú výrazom lásky.*⁴¹

V závere tejto kapitoly ponúkam určujúci text k tejto problematike, ktorý dáva jasno v tejto problematike: „*Nikto totiž nie je reálne schopný pásť Kristovo stádo, pokiaľ nežije hlbokú*

³⁵ Porov. *Katolícka škola*, čl. 61. Zaujímavé je, že v dokumentoch sa prakticky vôbec nespomína vedenie školy a riaditeľ a jeho úloha. Cirkevné dokumenty predpokladajú rôznosť úloh, ale vo vzájomnej jednote všetkých zložiek a v demokratickom duchu (čl. 24). Porov. *Katolícka laik*, čl. 22, 44; *Náboženský rozmer*, čl. 32.

³⁶ Sk 5, 34-39.

³⁷ Porov. Lk 17, 10.

³⁸ Porov. FONTANA. *Psychologie ve školní praxi*, kap. Sociálny status a škola. *Zbytočné prosazovanie statusu učiteľa*. s. 282n.

³⁹ Kard. Jozef Ratzinger v tejto súvislosti hovorí: „*Dieťa nie je produktom svojich rodičov, ale novým tvorom..., ktorý je im iba zverený, ale má svoju vlastnú dôstojnosť, ktorú musia rodičia hájiť a chrániť. Nie je naše, ako je to v prípade peňažného obnosu, či nejakého nástroja. Dieťa je slobodné a iba pokiaľ si to uvedomujeme, môžeme nájsť správnu cestu medzi autoritárstvom a stratou autority...*“ (Homília na sviatok Krstu Krista Pána, 7. januára 1990. In JOSEPH RATZINGER. *Vánoční promluvy*, s. 64-65).

⁴⁰ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, 32.

⁴¹ *Spoločné vzdelávanie*, čl. 25.

a reálnu poslušnosť voči Kristovi a cirkvi. V posledných rokoch sa často pojem „hierarchický“ používal takmer v protiklade s pojmom „spoločenstvo“. Možnože toto je bod, kde môže prospieť krátka poznámka o slove „hierarchický“, ktoré tradične označuje štruktúru sviatostnej autority v cirkvi: biskupstvo, kňazstvo a diakonstvo. Vo verejnej mienke sa chápe, že skutočnosť „hierarchie“ je prvok podriadenosti a právny aspekt a spájala sa vždy blízko s nadvládou, čím nekorešponduje s pravým zmyslom cirkvi, s jednotou v láske Kristovej. Preto mnohí chápu pojem „hierarchie“ ako protiklad flexibility, vitality a ako opak evanjeliovej pokory. Takéto chápanie hierarchie je však nesprávne, pomýlené a historicky je taktiež zapríčinené zneužívaním autority a karierizmom. Začneme slovom samotným. Všeobecne sa hovorí, že slovo hierarchia znamená „posvätná vláda,“ ale skutočný význam je iný, znamená „posvätný pôvod.“ Táto autorita teda nevychádza od samotného človeka, ale má pôvod v posvätnosti, vo sviatosti; podrobuje teda povolaniu osobu mystériu Krista; čini z jednotlivca Kristovho služobníka, ktorý jedine ako Kristov služobník môže riadiť a viesť skrze Krista a s Kristom. Spoločenstvo a hierarchia si teda vzájomne neprotirečia, ale sa vzájomne podmieňujú. Tvoria jeden celok. Poslanie kňazov viesť nie je zrozumiteľné mimo rámec jeho výslovného a zreteľného nadprirodzeného pojatia. Ježišov spôsob vlády nie je nadvláda, ale pokorná a láskavá služba umývania nôh, a Kristova kráľovská hodnosť nie je pozemský triumf, ale vrcholí na dreve kríža, ktorý je pre svet súdom a oporným bodom výkonu autority, ktorá je opravdivým výrazom pastoračnej lásky.⁴²

3 Niektoré subjekty katolíckej školy

3.1 Žiak

Stále viac v modernej pedagogike rezonuje dieťa ako subjekt celého procesu práce školy. To neznamená deťom formálne udeliť nejaké detské práva, či postaviť ich na piedestál, ktorému sa má pedagogika klaňať. Ani nejde o to dať deťom prázdnu slobodu. Cieľom je vrátiť sa k pohľadu na dieťa ako na jedinečnú a neopakovateľnú bytosť,⁴³ neoceniteľný dar, ktorý spoločnosť od Boha dostáva. Nemožno teda dieťa hodnotiť iba ako finančný balík, ktorý nechceme stratiť. Učiteľ, rodič, škola musí vidieť v každom dieťati nenahraditeľný komplex vzácných prvkov, ktoré tvoria celú jedinečnú štruktúru osobnosti dieťaťa. Učiteľ v spolupráci s rodičom by preto mal byť kompetentný profesionál, ktorý dieťa sprevádza, nie vedie, v jeho procese rastu. Treba odstrániť chybné mienenie a prax, v ktorej sa snažíme triedu a žiaka

⁴² Benedikt XVI. *O poslaní kňaza vést.*

⁴³ V tejto veci môžem iba pripomenúť slávny citát Stacie Tauscher: „Trápi nás, kým sa stanú naše deti v budúcnosti, a pritom zabúdame, že ony už sú niekým aj dnes.“ A. de Saint Exúpery by k tomu dodal, že niekedy aj zdanlivé hviezdy (deti) sú krásne práve vďaka ruži (vnútorná krása), ktorú nie je vidieť... Je treba „hľadať dobro (v nich) srdcom“ (Porov. A. EXUPERY. *Malý princ*, s. 71, 76).

vnímať iba ako masu, ktorej treba odovzdať nejaké vzdelanie, prinajlepšom aspoň tým „dobrým“ deťom. Škola, ako hovorieval Komenský, sa musí stať *dielňou ľudskosti*, dielňou, v ktorej každé dieťa je originál a učiteľ takpovediac úplne s novým plánom sprevádza túto osobnosť v jeho špecifickom procese rastu. Tento proces rastu si vyžaduje množstvo vecí: dôslednosť, pevnosť, zásadovosť, istá rásnosť, miera vyžadovania a nepopustenia príjemne zmiešaná s láskavosťou, docenením, povzbudzovaním a akýmsi spolubežaním učiteľa so žiakom v jeho úspechoch i pádoch.

Žiaľ, prax na Slovensku je v tomto ešte stále žalostná. Sme dnes svedkami veľkých protirečení a bolestí, ktoré svet detí v školách, i cirkevných zakúša: šikana, sexuálne zneužívania, ponižovanie zo strany učiteľov, nezájum školy o konkrétny osud dieťaťa, nízka otvorenosť klímy školy pre vnútorný svet dieťaťa, napr. submisívnejšieho, ktoré na otvorenie svojich ťažkostí potrebujú mať v škole omnoho väčší pocit bezpečia a istoty atď.⁴⁴ Klíma školy a triedy a správne chápanie dieťaťa v súvislosti so správnym chápaním autority tvorí nosnú pôdu pre akýkoľvek ďalší rozvoj práce s dieťaťom rovnako, ako to je v prípade rodinného zázemia, vzťahu rodičov a ich komunikácie s dieťaťom.

Táto téma je sama o sebe nevyčerpatelná, ale dovoľm si ponúknuť ešte aspoň dojímavé slová nášho pápeža, ktorý zhŕňa celé tajomstvo poslania žiaka, ako k nemu musí pristupovať každý učiteľ: *„Chcel by som vám (milí žiaci) povedať niečo, čo mi veľmi leží na srdci. Dúfam, že medzi vami, ktorí ma tu dnes počúvate, sú budúci svätci dvadsiateho prvého storočia. Boh každému z vás čo najviac praje, aby ste sa stali svätými. Miluje vás omnoho viac, ako si viete predstaviť, a praje vám maximum. A zďaleka najlepšie zo všetkého pre vás je, aby ste rástli vo svätosti. Dobrá škola ponúka úplnú formáciu celej osoby. A dobrá katolícka škola by okrem toho mala navyše pomáhať svojím žiakom stať sa svätými.“*⁴⁵

3.2 Učiteľ

Pedagóg, z gréc. *paidagogos*, znamená v doslovnom preklade: *ten, čo vedie dieťa*, v gréckej spoločnosti to bol otrok, ktorý viedol deti do školy. Ak tento význam trochu preniesieme, môžeme významovú os tohto pojmu zachovať: je to služobník, ktorý sprevádza dieťa na ceste školy života, pre kresťanov s jasným cieľom smerom k Bohu. Jeho poslanie k žiakom je *vzdelávať, aby s nimi vychovával a rástol.*⁴⁶ Osobnosť učiteľa, plná pokoja, vnútornej

⁴⁴ Porov. príbehy a skúsenosti vybraných detí z internetu: [online]. [cit. 2010-10-10]. Dostupné na internete: <<http://www.birdz.sk/teensvet/priznanie-sikanovali-ma-na-cirkevnej-skole-/4440-clanok.html>> alebo <<http://www.redemptoristi.sk/modules.php?name=News&file=article&sid=1494>>.

⁴⁵ Benedikt XVI. *Príhovor k žiakom a študentom*.

⁴⁶ *Katolícka škola*, 29; *Spoločné vzdelávanie*, 24.

rovnováhy, pokory, uvedomenia si potreby svojho vlastného rastu, vedie ho nie k preťaženiu, ale k ceste k Bohu a tým sa stáva účinným svedkom na ceste rastu svojim žiakom.⁴⁷ Ak sa učiteľ vo svojej práci zúži len na vzdelávacieho špecialistu, tak dosiahne len veľmi málo v pravom pokroku a rastu dieťaťa. Úloha učiteľa sa preto „nemôže obmedzovať na to, že bude poskytovať pojmy a informácie, a pritom ponechá bokom veľkú otázku po pravde, najmä po pravde, ktorá môže byť v živote vodidlom. Učiteľ je totiž vychovávateľ v plnom zmysle tohto slova: je mu v tesnom súlade s rodičmi prepožičané šlachetné umenie formácie osoby.“⁴⁸ A tak „dobré školy nie sú natoľko výsledkom dobrej školskej organizácie, ako skôr dobrých učiteľov; totiž takých, ktorí sú výborne pripravení na svoje povolanie, dobre ovládajú predmet, ktorý prednášajú, ktorých zdobia všetky rozumné a mravné vlastnosti, požadované ich veľmi dôležitým úradom: ktorí horlia čistou a nadprirodzenou láskou k žiakom im zvereným, lebo milujú Ježiša Krista a jeho Cirkev, ktorej sú miláčikmi.“⁴⁹

Celá práca učiteľa by mala byť postavená na hlbokých a osobných vzťahoch: „Rovnako, ako je pre žiakov dôležité získať znalosti, je pre nich dôležité zdieľať skúsenosť so svojimi učiteľmi. Učitelia by mali byť schopní riadiť najlepšie sily svojich žiakov k hľadaniu pravdy a zmyslu existencie a k pozitívnemu budovaniu ich osobnosti. Škola je tak zapojená do dynamických a medziosobných vzťahov, ktoré formujú a oživujú život školskej komunity. Pedagógovia sa musia venovať osobám im zvereným so srdečným záujmom a umožniť im zažiť bohatstvo ich ľudskosti...“⁵⁰

Žiaľ, dnes je tendencia zamieňať si úlohu učiteľa so strážcom poriadku alebo s rolou mravného kazateľa. Učitelia v školách sú často vyhorení, nemajú motiváciu urobiť niečo navyše, nemajú chuť byť tvoriví, kreatívni, sú zavalení byrokraciou, ktorá od nich vyžaduje nadľudské úsilie, aby za tým ešte mohli vidieť ovocie a zmysel svojej práce. Viac ako inokedy som presvedčený, že poslanie učiteľa je skoro nemožné vykonávať bez vnútornej motivácie prameniacej z Boha.⁵¹

K problému vyhorenia poslania učiteľa v dnešnom svete je potrebné zastať sa oprávnených hlasov učiteľov, ktorí už nevládzu a nemajú motiváciu: *Prvým základným prvkom dobrého*

⁴⁷ Porov. Katolícky laik, čl. 72, 76.

⁴⁸ Benedikt XVI. *Príhovor k žiakom, rodičom a učiteľom rímskych škôl.*

⁴⁹ Pius XI. *O kresťanskej výchove mládeže*, s. 48.

⁵⁰ Porov. *Společné vzdělávání*, 2.4.13.24, Porov. aj *Katolícky laik*, čl. 21. Dokument *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, čl. 18-19 dokonca píše až v najvyššom stupni relácie: „Učiteľská činnosť je aktivitou s mimoriadnou morálnou vážnosťou, je jednou z najvyšších a najtvorivejších činností človeka. Odtiaľ nadobúda osobný vzťah medzi učiteľom a žiakom, ktorý sa neohraničuje na púhe dávanie a prijímanie, hodnotu najvyššieho stupňa.“

⁵¹ Porov. *Společné vzdělávání*, čl. 4.

fungovania „je primeraná zmluvne pevne stanovená mzda za vykonanú prácu – mzda, ktorá poskytuje laikom dôstojný život bez potreby ďalšieho zamestnania alebo pracovného preťaženia, ktoré by prekážalo vo výchovnej práci.“⁵² Ak má totiž učiteľ dať svoje sily do tejto práce, je potrebné postarať sa o jeho dôstojný život. V tomto zmysle akákoľvek snaha zamestnávateľov cirkevných škôl o manipuláciu smerom k *pánboh zaplat'* je v rozpore s učením Cirkvi. Finančná motivácia ale nie je konečným kritériom motivácie učiteľov. K tomu sa musí nutne pridať schopnosť okolia morálne doceniť učiteľa a najmä jeho vnútorne motivované srdce naklonené v službe a láske k deťom.

3.3 Vedenie školy

K tematike vedenia školy magisteriálne dokumenty značne mlčia. Jedným z pravdepodobných vysvetlení je to, že Magistérium považuje poslanie riaditeľa a vedenia školy za veľmi podobné poslaniu kňaza viesť. Poslanie vedenia školy však, na rozdiel od poslania kňazov nie je podstatne odlišné od poslania učiteľov, pretože poslanie laikov je čo do podstaty rovnaké, akurát sú rozličné niektoré služby a dary. Keďže teda cirkevné dokumenty nešpecifikujú poslanie riaditeľa školy a vedenia, predpokladá sa, že sa na nich vzťahujú všetky tie princípy, ktoré sa vzťahujú na laikov všeobecne, na učiteľov, či zasvätené osoby, o ktorých sa v dokumentoch píše veľa. Azda najdôležitejším princípom je vzájomné dopĺňanie sa, jednota, spolupráca a spoluzodpovednosť všetkých zložiek laikov i duchovných, učiteľov, žiakov i rodičov.⁵³ V tomto zmysle je potrebná živá účasť laikov na zodpovednosti za školu vo všetkých oblastiach, schopnosť dohodnúť sa s minimalizovaním direktívneho prístupu a maximalizovaním vzájomnej dôvery a spolupráce.⁵⁴ Preto by mali všetci zodpovední stále pamätať na vzájomné vzťahy preniknuté dôverou a spontánnosťou. Spoločenstvo je tým účinnejšie, čím väčšmi vzrastá potreba spolupracovať, čím sa uľahčuje aj rozhodovanie, ktoré sa prijíma s úctou k autorite so schopnosťou kriticky hodnotiť chod školy. Bratská diskusia o spoločných problémoch tak nakoniec všetkých obohacuje.⁵⁵

Uvedme ešte jeden dôležitý magisteriálny text: „V kontexte politického angažovania sa veriaceho laika si vyžaduje dôslednú starostlivosť príprava na vykonávanie moci, ktorú veriaci musia prijať, najmä keď sú funkciou poverení podľa demokratických pravidiel na základe dôvery spoluobčanov. Musia oceniť demokratický systém, ktorý zabezpečuje občanom účasť na rozhodnutiach... a odmietať temné skupiny moci. Vykonávanie autority

⁵² *Katolícky laik*, čl. 78.

⁵³ Porov. *Katolícka škola*, čl. 61. Cirkevné dokumenty predpokladajú rôznosť úloh, ale vo vzájomnej jednote všetkých zložiek a v demokratickom duchu (čl. 24). Porov. *Katolícky laik*, čl. 22, 44; *Náboženský rozmer*, čl. 32.

⁵⁴ Porov. *Náboženský rozmer*, čl. 78.

⁵⁵ Porov. *Náboženský rozmer*, čl. 39 – 40.

*musí nadobudnúť charakter služby a musí vedieť využiť energiu všetkých na splnenie tohto cieľa, a to nie autoritárskou formou, ale využitím morálnej sily oživovanej slobodou.*⁵⁶

V prípade vedenia školy treba v širšom zmysle slova hovoriť aj o farárovi, ako o dôležitom článku vedenia školy, ako predĺženej ruky biskupa. Jeho poslanie má byť v presadzovaní ducha evanjelia do každej časti fungovania školy, a ak je nutné (v akýchkoľvek sporných veciach) *má a musí zasiahnuť*.⁵⁷ Vonkoncom nemožno školu rozdeliť na duchovnú zložku a pozemskú s tým, že farár sa stará o to duchovné a riaditeľ o pozemské. Je to veľké nepochopenie evanjelia, ako všetko prežarujúceho zdroja Božej školy. Nakoniec, treba stále viac zdôrazňovať jednotu medzi všetkými v plodnom a pokornom spoločenstve s pápežom!⁵⁸

Sledujúc moderné výskumy vo veci riadenia školy treba stále viac ustupovať direktívnemu prístupu zameranému iba na plnenie úloh a predstáv riaditeľa a presúvať sa ku subsidiárnemu, na ľudí orientovanému štýlu riadenia školy. Výskumy potvrdzujú, že takýto prístup, ktorý *je orientovaný na ľudí* produkuje *pozitívne ladenú klímu*.⁵⁹ Prístup zameraný na človeka úzko súvisí so vzťahmi medzi všetkými navzájom (spoločenstvo), so saturáciou potrieb istoty, dôvery a psychickej podpory učiteľov a osobného príkladu riaditeľa.⁶⁰ Rast každého učiteľa je teda výraznou mierou predurčený aj osobnosťou riaditeľa. Jeho príkladná organizačno-pedagogická práca, všestranná erudovanosť a pedagogické majstrovstvo, umenie vtiahnuť učiteľov do rozhodovacích procesov a oceňovanie motivuje, dodáva chuť zamestnancovi pracovať zapálene a niekedy aj s prehliadnutím nedostatku financií, ktoré v tejto oblasti sú. Je proaktívny, nebojí sa výziev, je efektívny, osobne sa angažuje, a vidí skutočne veľký význam v kvalitných medziľudských vzťahoch.⁶¹

⁵⁶ *Kompendium sociálnej náuky Cirkvi*, čl. 567. Porov. aj čl. 185-189, 379, 574.

⁵⁷ *Katolícka škola*, 73. Porov. aj *Spoločné vzdelávanie*, čl. 50.

⁵⁸ *Náboženský rozmer*, čl. 44. V dnešnej pluralitnej spoločnosti plnej synkretizmu, desakralizácie i liberalizácie v cirkevných spoločenstvách, si musia byť veriaci vedomí, že majú plné právo vo veciach viery, mravov a disciplíny očakávať pomoc priamo od pápeža a jeho rýdzeho učiteľského úradu (CIC: Kán. 204 §2, Kán. 227, 749-755).

⁵⁹ Porov. HORVÁTHOVÁ, K. *Vplyv štýlu riadenia na proces vnímania klímy školy*, s. 10. *Výskumy v USA uvádzajú, že až 75 % pracovníkov označuje svojho nadriadeného za najstresujúcejší aspekt svojej práce. V oblasti školy si treba uvedomiť, že riaditeľ nie je majiteľ, ale riadiaci pracovník. Rešpekt od podriadených si získava najmä za ľudský prístup, za to, že vidí nielen výkony, ale hlavne konkrétnych ľudí, ktorých akceptuje takých, akí sú, za jeho múdrosť a dobrotu, a že svoju vôľu nepresadzuje za každú cenu a direktívne.* (Porov. ONDERČOVÁ, V. *Osobnosť riadiaceho pracovníka v školstve*, s. 1.)

⁶⁰ Porov. tamže.

⁶¹ Porov. HROMADA, J. *Motivácia pedagogických zamestnancov a ich profesijný rast*, s. 16. Porov. aj ZÁLEŽÁKOVÁ, E. *Základné východiská pre manažment školy*, s. 4.

4 Triedny učiteľ

Čitateľ tejto práce sa bude možno čudovať, prečo bolo potrebné toľko strán písať o inom a až na predposledných stránkach sa venovať priamo téme, ktorú som si zvolil. Ale bolo veľmi dôležité pojednať o vyšších témach, aby sme mohli správne pochopiť prostredie a princípy, ktoré sú možno ešte dôležitejšie ako samotné pojednanie o téme, a v ktorých sa musí znova rodiť úloha učiteľa, i špecifická úloha triedneho učiteľa.

Problematika triedneho učiteľa je pomerne zložitá aj v tom, že jeho úloha i kompetencie sú dosť nejasné. Cirkevné dokumenty pojem triedny učiteľ vôbec nespomínajú, ale pokiaľ by sme mu prisúdili aspoň to, čo prisudzujú tieto dokumenty každému učiteľovi katolíckej školy, tak nám to bude bohato stačiť k obsahovej náplni jeho práce. V oblasti zákona a smerníc štátu nemal triedny učiteľ až donedávna nijaký osobitný status, okrem byrokratickej úlohy organizovať papiere okolo žiakov a najnutnejšiu zväčša nepríjemnú komunikáciu s rodičmi. Túto situáciu, ktorá v Českej republike trvá dodnes⁶² u nás pozmenil nový školský zákon o pedagogických zamestnancoch, ktorý v pár slovách hovorí veľmi dôležité myšlienky: *„Triedny učiteľ v príslušnej triede alebo triedach vyučuje, zodpovedá za vedenie príslušnej pedagogickej dokumentácie týkajúcej sa dieťaťa alebo žiaka a triedy, utváranie podmienok na rozvoj pozitívnych sociálnych väzieb medzi deťmi navzájom, medzi žiakmi navzájom, medzi deťmi, žiakmi a zamestnancami školy; spolupracuje so zákonným zástupcom a ostatnými pedagogickými zamestnancami a odbornými zamestnancami školy; poskytuje deťom, žiakom a zákonným zástupcom pedagogické poradenstvo. Činnosť triedneho učiteľa vykonáva pedagogický zamestnanec spravidla v jednej triede.“*⁶³ Doteraz platilo, že triedny učiteľ mal znížený úväzok o 1 hodinu, dnes je to formálne oddelené a jeho práca je financovaná, posudzovaná aj definovaná osobitne. Zákon tiež zaviedol povinné triednické hodiny ako súčasť vyučovania, ktorých náplň je zatiaľ ponechaná v kompetencii triedneho učiteľa. Myslím si však, že mnohí naši učelia nie sú dnes ešte pripravení prevziať na seba túto tak významnú úlohu.

⁶² Komunikoval som cez e-mail s Ministerstvom školstva ČR a ako v prílohe uvádzam, ich zákonom stanovená úloha triedneho učiteľa je z hľadiska našej práce v podstate bezpredmetná.

⁶³ *Zákon 317/2009*, § 33 ods 4. Vo *Vyhláske MŠ SR 320/2008*. §4, ods. 3 sa prvýkrát zavádza do škôl aj metodické združenie triednych učiteľov, ako dobrovoľný orgán, ktorý si slobodne volí riaditeľ, podobný predmetovým komisiám. Jeho úlohou je združiť triednych učiteľov v ich výchovno-vzdelávacej práci a v práci koordinácie učiteľov. Na tomto mieste si dovoľm povedať, že by bolo veľmi potrebné, aby takéto metodické združenie dostalo vyšší právny status, aby sa bližšie zadefinovala jeho činnosť, a aby mu prináležali patričné kompetencie hodné tak dôležitej úlohy. Mal by to byť vedúci orgán v oblasti koordinácie výchovy a vzdelávania na škole rovnocenný riaditeľovi školy (akýsi školský parlament, ktorému riaditeľ predsedá a ktorý rozhoduje o výchovno-vzdelávacom smerovaní školy). Akési náznaky nájdeme aj u GODLA, F. *Poslanie a postavenie triedneho učiteľa v školskom systéme*, s. 16-17. Samotný status učiteľa nie je vonkoncom ani finančne ohodnotený. Okolo 30 eur, čo dostane navyše triedny učiteľ má len symbolický význam.

Nahliadnuc do modernej pedagogiky vidíme tiež istý deficit rozvoja tohto špecifického poslania. Kým v literatúre sa pomerne často stretáme s veľmi otvoreným a priateľským pohľadom na klímu školy, osobná zodpovednosť za ňu sa ešte málo prisudzuje priamo triednemu učiteľovi. Vidím však už aj prvé záblesky smerom k budovaniu jeho statusu.⁶⁴

V pohľade na triedneho učiteľa by som veľmi rád vyzdvihol prelomový referát PhDr. Františka Godlu, pedagóga, ktorý v dlhoročnej zapálenej práci s Rómami našiel princípy, ktoré nám tak intenzívne predkladajú cirkevné dokumenty. Triedny učiteľ sa tak javí ako *pedagóg a človek v pravom slova zmysle par excellence, pretože je najbližšie žiakovi, je permanentne v priamej akcii, v priamom kontakte so žiakom, rodičom i učiteľmi.*⁶⁵ Je to človek, ktorý *bezpečne odstraňuje ohrozenia, skraty a nebezpečia číhajúce na mladé ľudské výhonky a mení ich na pozitívne pôsobiacu energiu. Je dušou svojej triedy* a to nielen v triede, ale *i mimo nej. Jeho úloha je výrazne formatívna a profilujúca charakter osobností svojich žiakov i celej triedy.*⁶⁶ Výskumy v ČR ukázali, že sa tejto úlohe prisudzuje veľmi vysoký stupeň dôležitosti.⁶⁷ Učiteľ dokonca svojou prácou vstupuje i do mimotriednych a mimoškolských sociálnych vzťahov svojich žiakov. Jeho poslanie možno podľa práce dr. Godlu rozdeliť do týchto oblastí:

- Koordinuje výchovu a vzdelávanie v triede, škole a to tak medzi učiteľmi učiacimi v danej triede, v spolupráci s rodičmi⁶⁸ a vedením a v neustálej interakcii s deťmi. Pravidelne sleduje mieru preťaženia detí, kvalitu ich rozvrhu, zasadací poriadok, hodnotí, intervenuje a dáva priestor pre vzájomný feedback a reflexiu.

⁶⁴ Študenti pedagogických smerov napr. na VŠ P. J. Šafárika v Košiciach sa už môžu v súvisi s definíciou nového šk. zákona stretnúť s predmetom: Manažment triedy, ktorý pojednáva o dôležitej úlohe triedneho učiteľa. Aj zo sylabu môžeme usudzovať, že na túto tému neexistuje zatiaľ obsiahlejšia a vyčerpávajúcejšia literatúra. Ministerstvo školstva „*odporúča priebežne hodnotiť sociálnu atmosféru v triedach a v školách a vytvárať podmienky na tvorivú atmosféru, ktorá podporuje pocit bezpečia a motivuje k učeniu.*“ (MŠ SR. POP 2010/2011. 1.2 ods. 28.) Aj tieto náznamy poukazujú na nové lúče modernej pedagogiky.

⁶⁵ GODLA, F. *Poslanie a postavenie triedneho učiteľa v školskom systéme*, s. 16.

⁶⁶ Porov. tamže.

⁶⁷ Brněnská Pedagogická fakulta na stránke Katedry pedagogiky uvádza štatistické údaje zo svojho výskumu medzi učiteľmi: In: *Katedra pedagogiky PF MU* [online]. Brno, [cit. 2010-10-10]. Dostupné na internete: <http://www.ped.muni.cz/wedu/Body/Stud_mat/TEV1/Tridni_ucitel.ppt>. Uvádza sa tu, že na päťstupňovej škále najvyššiu hodnotu prisudzuje triednemu učiteľovi vedenie školy (4,5), potom rodičia (4,3), samotní učitelia (4,12) a žiaci (3,64). Ide o dosť vysoké hodnoty, z čoho by mala vyplývať aj reálna odozva v jeho morálnom, právnom, profesionálnom i spoločenskom docenení.

⁶⁸ Učitelia majú *s radosťou vyhľadávať kontakty s rodičmi žiakov a všemožne sa snažiť o srdečné a aktívne vzťahy s nimi. Tieto kontakty sú nevyhnutné, aby sa výchovne pôsobenie zjednotovalo, a aby sa rodičom s istým usmernením napomáhala objaviť ich vznešené poslanie.* (Porov. *Katolícky laik*, čl. 34, Porov. aj *Náboženský rozmer*, čl. 43.) Na tomto mieste, uznávajúc nezastupiteľné a prvé miesto rodiny v procese výchovy, treba pripomenúť aj *prínos katolíckej školy v pastorácii rodín s podčiarknutím, že škola má aj diskkrétne zasahovať do výchovnej dynamiky medzi rodičmi a deťmi, ako aj poskytovať jednoduchú a hlbokú podporu s veľkou citlivosťou a schopnosťou pochopiť „slabé“ a „vykorenené“ rodiny, ktoré sú veľmi početné.* (Porov. *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, čl. 5.)

- Diagnostikuje a následne nachádza účinnú terapiu ako napomáhať dieťaťu v jeho osobnom raste. Motivuje svojich žiakov, pomáha im na ich ceste, aktivizuje, riadi.
- Osobitnú pozornosť venuje zaostávajúcim, slabším, chudobným i akokoľvek znevýhodneným žiakom (situácia ľavákov, žiaci s poruchami učenia i správania) a za svoje vlastné považuje individuálne začlenenia žiakov.
- Motivuje žiakov ku študijnej morálke, systematicky posilňuje mravné hodnoty, zodpovednosť, sebaúctu, snaživosť, empatiu, priateľstvo, vzájomnú pomoc, súdržnosť, *citlivosť a vnímavosť pre druhých*⁶⁹, rozvíja racionálne, mravné i emocionálne stránky osobnosti žiaka. Žiakov učí nielen rozlišovať medzi dobrom a zlom, ale dobro aj žiť a so zlom bojovať. Má mať so žiakmi vzťah plný dôvery, dôslednosti, ochoty spolupracovať, radosti z úspechov i spoločných starostí. On sám s uchovaním si duchovnej mladosti žije v životoch svojich žiakov. Ako ukazovadlo a meradlo hodnôt môže byť svetlom po celý život, i po rokoch rozdelených ciest.⁷⁰

A ako vrchol a nekonečný bonus, ktorý pridáva kresťanská pedagogika je, že spolu s nimi je na ceste k svätosti aj on sám. Iba tak, že sám túži po svätosti, môže ich priviesť k opravdivej dokonalosti. Sám sa tak stáva ich nehodným prostredníkom v stretnutiach s nekonečnou Láskou. Proces stretnutia s Ňou môže byť dlhý, ba dokonca ani nemusí za jeho etapy práce nastať, ale v konečnom dôsledku príde. Láska je nesmierne nákazlivá a tak aj on, ktorý je napojený na Lásku, musí nutne „nakazovať“ svoje okolie. Boh sám v tichu a pomaly stáva sa srdcom a stredom celej školy, celej miestnej Cirkvi i sveta a tak sa pripravuje jeho slávne veľkonočné víťazstvo...

Katolícke dokumenty by teda zhrnuli, že *triedny učiteľ vstupuje so žiakmi do medziosobných vzťahov, dáva im zdieľať skúsenosť so sebou samým, pristupuje prívetivo, s láskou, riadi najlepšie sily žiakov smerom k hľadaniu pravdy,*⁷¹ *dáva im účasť na svojom živote, formuje z nich silné a zodpovedné osobnosti, vedie dialóg, nie monológ vyhýbajúc sa zákazom a miluje svojich žiakov v Kristovi.*⁷² Stále viac detí si dnes do školy prináša veľký balík ťažkostí, ktoré ho gniavia a v istom zmysle predurčujú k istému správaniu a práci, a tak

⁶⁹ Tento pojem bol v mojej intenzívnej dvojročnej práci so žiakmi mottom pre nás. Na ceste, kde *Všetko chce rásť* s podtitulom: *Všetko má svoj čas* (Kaz 3, 1), ako sa aj nazýval projekt celej našej práce, má pohľad na pomoc druhému nezastupiteľné miesto, lebo práve v pomoci druhému sa otvára srdce dieťaťa pre opravdivé hodnoty a dimenzie. Tento rozmer však prináša aj veľa reforiem do života triedy: súťaživosť sa mení na prajnosť, známky sa zamieňajú za slová uznania a napätie a boj sa premieňa na pokoj a opravdivú radosť zo vzájomného spoločenstva.

⁷⁰ Porov. aj *Náboženský rozmer*, čl. 35.

⁷¹ *Společné vzdělávání*, čl. 2.

⁷² Porov. *Katolícky laik*, čl. 17, 28, 33, 72.

triedny učiteľ má aj pátrať po príčinách ich vzniku a snaží sa o dôkladné poznanie ich situácie.⁷³ Nakoniec učiteľ „nemá zabudnúť, že žiak počas svojho rastu veľmi cíti potrebu priateľstva a vedenia, ako aj pomoc pri prekonávaní vlastných pochybností a chybných orientácií.“ V procese rastu osobnosti dieťaťa má svoju dôležitú hodnotu práve priateľstvo, t.j. správne dávkovaná blízkosť a zároveň odstup, aby sa dieťa nestávalo závislé, ale aby rástlo v slobodnú bytosť vstupujúcu do zväzkov lásky so všetkými ľuďmi.⁷⁴

4.1 Triedny učiteľ a trieda - špecifické miesto spoločnosti⁷⁵

V línii celej práce môžeme povedať, že základnou bunkou celého spoločnosti v katolíckej škole je trieda so svojim triednym učiteľom. Tento prvotný celok nemá byť v rozpore, ale v súlade so spoločnosťou, ktoré má vytvárať sama rodina, škola i miestna farnosť.

Táto trieda, resp. malé spoločnosti vytvára každým dňom silnejšie puto vzájomnej dôvery, ochoty a spolupráce, pričom spočiatku náhodné zhromaždenie detí z rozličných častí okolia stáva sa výrazom univerzálnej Cirkvi, výrazom spoločnosti, z ktorého vyvstávajú mnohé iniciatívy. V konečnom dôsledku sa stáva vzdelávanie produktom výchovného spoločnosti, pretože deti sú motivované, učia sa radi, ovzdušie a atmosféra napomáha ich rastu a dáva v triede pocit, že spolu dosahujú každý svojím tempom a štýlom krásnu mozaiku práce a rastu.

Trieda môže po všetkých stránkach rozvíjať svoju činnosť najrozmanitejšími a kreatívnymi spôsobmi: vytvoriť si vlastné logo, tričká, upraviť a namaľovať si triedu na útulné a príjemné prostredie, fotografiami a obrázkami ju vyzdobiť na domáce prostredie, ktoré hovorí o ich bežnom živote, vytvoriť kútik pre spoločné stretávanie napr. na koberci... Dôležitým momentom pre osobnostný rast je dávať priestor pre nové vyučovacie formy aj mimo školu ako napr. organizovanie tematických sústredu, škôl v prírode, blokového vyučovania (napr. téma dospievania formou sústredu), neformálnych výletov, opekaní, pre zlepšenie atmosféry v triede,⁷⁶ zavádzanie nových predmetov ako napr. *Sociálny a osobnostný rozvoj*,

⁷³ Porov. *Náboženský rozmer*, čl. 17, 22. Známý je v tomto duchu aj citát K. Čapka: *Učiteľ má byť v niektorom kúte svojej duše večným chlapcom, solidárnym s tou mladosťou, ktorá mu je zverená.*

⁷⁴ Porov. *Katolícky laik*, čl. 33. Kniha *Malý princ* je celá o tom, ako správne chápať priateľstvo – nie ako závislosť, v ktorej parazituje jeden na druhom, ale ako puto, ktoré spája a zároveň dáva možnosť milovať toho druhého v jeho jedinečnosti takého, aký je.

⁷⁵ V tejto kapitole vychádzam aj zo svojej osobnej skúsenosti triedneho učiteľa a v prílohe prikladám aj zopár fotografií, ktoré poukazujú na konkrétny život spoločnosti v triede. Prikladám aj slovné hodnotenia, ktoré sa v ústnej i písomnej podobe stali veľmi dôležitým nástrojom rastu osobností detí.

⁷⁶ Porov. aj *Náboženský rozmer*, čl. 47.

Mediálna či *multikultúrna výchova*.⁷⁷ V rámci stále rastúcej potreby spolupracovať s rodičmi, aby výchova bola komplexná a jednotná, treba ponúkať rodičom pravidelné konzultácie aj za účasti dieťaťa, aby dieťa bolo účasťou hodnotenia a malo možnosť stať sa aktívnym protagonistom spoločného plánovania rastu a usmerňovania od učiteľa i rodiča.

V oblasti rozvíjania kresťanských i všeobecne prospešných hodnôt možno s deťmi pripraviť napr. program pre starých ľudí v domove dôchodcov, či pre deti v detskom domove, učiť deti obeti, odriekaniu napr. v pôste a následnom darovaní chudobným, prehlikať v triednickej práci účasť na Eucharistii, napr. neformálnymi stretnutiami v kostole na rannej sv. omši pred vyučovaním, alebo organizovaním sv. omši priamo na úmysel za danú triedu. Možno pripraviť s deťmi i nejaké spoločné divadlo, hudobné predstavenie podľa darov, ktoré trieda má, či zúčastňovať sa na projektoch. Podporovať treba mimoriadne modlitby za osobitné potreby triedy, ale i každodenné ranné stretania sa krátko pred vyučovaním pri spoločnej modlitbe alebo zavádzania krátkych triednických hodín na začiatku vyučovania s modlitbou. Veľmi dôležité je dávať deťom priestor na spätnú väzbu po každej aktivite, akcii, či na konci šk. roka, aby sa učili verbalizovať svoje pocity, potreby a vyjadrovať správne svoje názory.

Trieda by sa mala stávať miestom budovania opravdivých priateľstiev, ktorých princíp by mal byť v tom, čo je *očíam neviditeľné*... Učiteľ by nemal ani pri problémoch a v ťažkých obdobiach svojich žiakov zabúdať na to, aké cenné a jedinečné je každé dieťa a že ho treba mať rado také, aké je aj s chybami.⁷⁸ Možnosť, ako môže triedne spoločenstvo budovať seba a zároveň sa otvárať veľkému spoločenstvu Cirkvi, ako môže byť užitočné vlastnému procesu rastu a zároveň prinášať ovocie, je veľmi veľá. Povedal by som, že v zdravom spoločenstve Duch Svätý nachádza vždy nové a nové formy a spôsoby, špecifickými darmi a povahou učiteľa i detí sa tak objavujú stále nové zručnosti a k nim prináležiace aktivity. Sväté „vedenie“ školy už nie je vedením, ale je koordinátorom a nápomocným sprostredkovateľom rastu jednotlivých spoločenstiev, spoluprac, aktivít okolo eucharistického Krista.

⁷⁷ Porov. Štátny vzdelávací program: Prierezové témy. Odporúča sa realizovať formou kurzu, napr. ako sociálno-psychologický výcvik napr. v rámci preventívnych programov skupinovej dynamiky v spolupráci s Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie.

⁷⁸ Pripomeňme si prekrásne myšlienky Malého princa, ktorý je učebnicou priateľstva pre učiteľov: *Si zodpovedný za všetko, čo si skrotíš. Čas, ktorý si strácal pre svoju ružu (pre svojich žiakov) robí ju takou krásnou. Ved' ona jediná je dôležitejšia ako všetko ostatné, lebo práve ju si polieval, ju si dával pod sklený zvon, ju si chránil, ju si počúval, ako sa vystatuje, alebo dokonca mlčí... A ona dokázala potom strpieť aj dve či tri húsenice, aby poznala let motýľov...* (Porov. A. EXUPÉRY. *Malý princ*, s. 36, 71.)

Záver

Boh sa v Starom zákone ukazuje v *tichom, lahodnom šume*, nie vo *vetre, zemetrasení* či v *ohni*,⁷⁹ predstavuje sa ako manžel, ktorý svoj ľud *priťahuje lanami lásky*.⁸⁰ A keď sa ľud toľkokrát spreneveril a odtrhol, pocítil iba prirodzené následky – silu okolitých národov. Ale Boh ako neúnavný a verný znovu a znovu hľadá, zachraňuje a odpúšťa. A nakoniec trestá tých, čo fackali jeho márnotrtnú nev(i)est(k)u a dáva jej *nové srdce z mäsa*.⁸¹ Vo výchove detí kresťanskí rodičia i učitelia neraz svoje výchovne metódy odvodzujú zo Starého zákona, akurát že vychádzajú neraz z povrchného a evanjeliom neprežiareného výkladu. Boh ako vrchol svojej pedagogiky nevolí trest, hoci je často následkom ľudského hriechu. Je to paradox viery a nesmierne veľká Božia pedagogika. Po toľkých našich cudzoložstvách sám sa stáva posledným a definitívnym Baránkom za hriechy človeka, jednoducho povedané: Posledné slovo Božej pedagogiky je láska, nie trest. Boh nedáva dvojky z chovania, či papierové pokarhania, lebo by nás musel všetkých vylúčiť zo svojej školy. On je neúnavne hľadajúca Láska, najmilosrdnejší Učiteľ. Práve slová veľkonočného chválospevu o tom tak hlboko hovoria: *Ó, aká nesmierna je voči nám Tvoja dobrota, Otče, aká nevyspytatelná Tvoja láska! Aby si vykúpil otroka, vydal si na smrť vlastného syna!*

My, učitelia, povolání do Pánovej vinice,⁸² sme „platení“ za to, že sa učíme rásť a dozrievame. Obávam sa, že dnešná generácia je už unavená z prezretých ľudí, ktorí sa povýšili do najvyšších *duchovných levelov*. Ponúknime im seba v procese rastu aj so svojimi chybami! Nemáme im čo viac ponúknuť, sami sme na tom neraz horšie ako naše deti.⁸³ Boh rozsieva a Boh dáva i vzrast. My sa navzájom iba polievame a orezávame v Bohu. A nezabudnime, že *„atmosféra spoločenstva, ktorá berie do úvahy životné podmienky žiakov, má napodobňovať dôverné a hrejivé ovzdušie rodiny*.“⁸⁴

Ľudia – deti, rodičia *v nás hľadajú Krista*.⁸⁵ Svet nepotrebuje vodcov, ale služobníkov, nepotrebuje tých, ktorí budú vládnuť z moci svojho úradu, ale slúžiť z moci Krista, jediného

⁷⁹ Porov. 1 Kr 19, 11-12.

⁸⁰ Porov. Oz 11, 4.

⁸¹ Porov. Ez 36, 26.

⁸² Porov. Mt 20, 1-16; *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, čl. 6.

⁸³ Pripomínam hlboké slová od J. Croisanta: „*Naša generácia potrebuje hodnovernosť. Je unavená z rečí, kázania a dobre mienených rád. Je hlboko sklamaná zbabelosťou tých, ktorí sa už neodvážia vyžadovať sebapremáhanie, lebo sa sami premôcť už nedokážu. Má smäť po svätosti. Nemožno jej ponúknuť menej, ako svätosť, ak jej chceme dať novú nádej, nové oduševnenie pre život.*“ (*Žena neboli kněžství srdce*. Praha : Paulínky, 2005. s. 116. ISBN 80-86025-93-4.)

⁸⁴ *Náboženský rozmer*, čl. 40.

⁸⁵ porov. 1 Kor 2, 2, Jn 12, 21; Mt 14, 15-16. Porov. aj JÁN PAVOL II. *Tertio millennio adveniente*. Trnava : SSV, 1999. čl. 35-36, 58. ISBN 80-7162-298-2; JÁN PAVOL II. *Novo millennio ineunte*. Trnava : SSV, 2001. čl. 16. ISBN 80-7162-345-8.

prostredníka medzi Bohom a ľuďmi „a hoci ovce tohto stáda sú pod správou ľudských pastierov, predsa ich neprestajne vedie a živi sám Kristus, dobrý Pastier a Knieža pastierov, ktorý svoj život položil za ovce.“⁸⁶ Zaoberáme sa často starosťami o tzv. „modernizáciu“ školy a budovanie si moci a autority a pritom nám uniká konkrétne dieťa, trpiaci a opustený človek hľadajúci pochopenie, lásku a evanjeliový pohár vody (porov. Mt 10, 42; 25, 31-46).

Na záver nezabudnime na vernosť Eucharistii, bez ktorej všetko hynie: „Každé spoločenstvo, ktorého stredobodom sa nestane Eucharistia, postupne vyschne...“⁸⁷ Bez Eucharistie Cirkvi verne slávanej niet spoločenstva, lebo ona je ono *communio*, ku ktorému má vonkajšie spoločenstvo v katolíckej škole smerovať. Nemám na mysli iba školské sv. omše, ktoré často nespĺňajú liturgické normy učenia Cirkvi,⁸⁸ ale dennodenné hlboké slávenia Eucharistie, ktoré dávajú život. Len tak objavíme, že Cirkev „je zárodokom a počiatkom kráľovstva na zemi a pomaly sa vzmáha, a súčasne túži po dokonalom Kráľovstve a zo všetkých síl dúfa a veľmi túžobne si želá spojiť sa v sláve so svojim Kráľom.“⁸⁹ K tomuto sme pozvaní všetci spolu. Všetci „rovnakej dôstojnosti“, „každý podľa povolania, ktorého sa nám dostalo vo zväzku pokoja.“⁹⁰

⁸⁶ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, 6.

⁸⁷ KONGREGÁCIE PRE KLÉRUS. *Kňaz, pastier, vodca farského spoločenstva*, čl. 21.

⁸⁸ *Rímsky misál*. VSRM: Hlava I (ods. 3; 5), Hlava II (ods. 9; 19; 23; 26; 31; 32; 41; 49; 56j; 57a; 66; 69; 76; 82; 98; 313; 322); VSLR ods. 1, 12, 18, 21, 22, 24, 26, 27; KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. *O príprave a slávení veľkonočných sviatkov*: čl. 3, 15-17, 26, 56, 78. Porov. aj DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Sacrosanctum concilium*, čl. 30, 108; KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. *Rok Eucharistie* (15.10.2004), čl. 28, JÁN PAVOL II. *Spiritus et sponza* (4.12. 2003), čl. 13; BENEDIKT XVI. *Sacramentum caritatis. Ars celebrandi*, 38-42; JÁN PAVOL II. *Dominicae cenae* (24. februára 1980), čl. 9, 12.

⁸⁹ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, 5.

⁹⁰ Porov. Ef 4, 1-16. Porov. aj DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, 32.

Zoznam bibliografických odkazov

- BENEDIKT XVI. *Caritas in veritate*. Trnava : SSV, 2006. 62 s. ISBN 80-7162-594-9.
- BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. Trnava : SSV, 2009. 118 s. ISBN 978-80-7162-786-9.
- BENEDIKT XVI.: *Ježiš Nazaretský*. Bratislava : Dobrá kniha, 2007. 391. ISBN 978-7141-579-4.
- BENEDIKT XVI. *O poslání kněze vést*. In: *Radio Vaticana* [online]. Rím, 26. mája 2010 [cit. 2010-10-10]. Dostupné na internete: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=12871>>.
- BENEDIKT XVI. Príhovor k pedagógom katolíckych škôl. In: *Radio Vaticana* [online]. Londýn, 17. septembra 2010 [cit. 2010-26-09]. Dostupné na internete: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=13362>>.
- BENEDIKT XVI. Príhovor k žiakom a študentom. In: *Radio Vaticana* [online]. Londýn, 17. septembra 2010 [cit. 2010-26-09]. Dostupné na internete: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=13361>>.
- BENEDIKT XVI. Príhovor k žiakom, rodičom a učiteľom rímskych škôl. In: *Radio Vaticana* [online]. Rím, 23. februára 2008 [cit. 2010-26-09]. Dostupné na internete: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=9123>>.
- Dokumenty II. Vatikánskeho koncilu*. Praha : Zvon, 1995. 603 s. ISBN 80-7113-089-3.
- EXUPÉRY, A. S. *Malý princ*. Bratislava : SPN, 2009. s.78. ISBN 978-80-10-01584-9.
- FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha : Portál, 2003. 383 s. ISBN 80-7178-626-8.
- GODLA, F. Poslanie a postavenie triedneho učiteľa v školskom systéme. In *Manažment školy*, 2007, roč. 2, č. 9, s. 16-18. ISSN 1336-9849.
- HORVÁTHOVÁ, K. Vplyv štýlu riadenia na proces vnímania klímy školy. In *Manažment školy*, 2007, roč. 2, č. 12, s. 2-10. ISSN 1336-9849.
- HROMADA, J. Motivácia pedagogických zamestnancov a ich profesijný rast. In *Manažment školy*, 2008, roč. 3, č. 9, s. 10-16. ISSN 1336-9849.
- JÁN PAVOL II. *Ecclesia de Eucharistia*, Trnava : SSV, 2003. 67 s. ISBN 80-7162-430-6.

Katechizmus katolíckej Cirkvi (KKC). Trnava : SSV, 2002. 918 s. ISBN 80-7162-370-9.

KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS. *Všeobecné direktórium pre katechizáciu*. Trnava : SSV, 1999. 326 s. ISBN 80-7162-264-8.

KONGREGACE KATOLICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ. *Společné vzdělávání v katolických školách. Sdílené poslání zasvěcených osob a laiků* [online]. Rím, 8. augusta 2007 [cit. 2010-25-09]. Dostupné na internete: <<http://www.kpkc.sk/data/dokumenty/dokumenty.php>>.

KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU. *Katolícka škola* [online]. Rím, 19. marca 1977 [cit. 2010-25-09]. Dostupné na internete: <<http://www.kpkc.sk/data/dokumenty/dokumenty.php>>.

KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU. *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia* [online]. Rím, 28. decembra 1997 [cit. 2010-25-09]. Dostupné na internete: <<http://www.kpkc.sk/data/dokumenty/dokumenty.php>>.

KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU. *Katolícky laik ako svedok viery v škole* [online]. Rím, 15. októbra 1982 [cit. 2010-25-09]. Dostupné na internete: <<http://www.kpkc.sk/data/dokumenty/dokumenty.php>>.

KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU. *Náboženský rozmer výchovy v katolíckych školách* [online]. Rím, 7. apríla 1988 [cit. 2010-25-09]. Dostupné na internete: <<http://www.kpkc.sk/data/dokumenty/dokumenty.php>>.

KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU. *Obežník č. 520/2009 O vyučovaní náboženstva na školách* [online]. Rím, 5. mája 2009 [cit. 2010-25-09]. Dostupné na internete: <<http://www.kpkc.sk/data/dokumenty/dokumenty.php>>.

KONGREGÁCIE PRE KLÉRUS. *Kňaz, pastier, vodca farského spoločenstva*. Trnava : SSV, 2003. 70 s. ISBN 80-7162-436-5.

LUBICHOVÁ C. *Eucharistia. Eucharistia a premena sveta*. Bratislava : Nové mesto, 2005. 73 s. ISBN 80-85487-79-9.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR: *Pedagogicko-organizačné pokyny (POP) 2010/2011*.

ONDERČOVÁ, V. Osobnosť riadiaceho pracovníka v školstve. In *Manažment školy*, 2007, roč. 2, č. 7-8, s. 1. ISSN 1336-9849.

PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPRAVODLIVOSŤ A POKOJ. *Kompendium sociálnej náuky Cirkvi*. Trnava : SSV, 2008. 545 s. ISBN 978-80-7162-725-8.

PASCH M. A KOL. *Od vzdelávacieho programu k vyučovací hodine*. Praha : Portál, 1998. 416 s. ISBN 80-7367-054-2.

PIUS XI. *O kresťanskej výchove mládeže*. Bratislava : Katolícka školská rada v Bratislave, 1947. 55 s.

RATZINGER J. *Vánoční promluvy*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2007. 69 s. ISBN 978-80-7195-140-7.

Rímsky misál. 2. typ. vyd. Rím : Typis polyglottis vaticanis, 1980. 1246 s.

SCOTT H. *Baránková večera*, Bratislava : Redemptoristi, 2005. 145 s. ISBN 80-968638-4-3.

Sväté Písmo Starého i Nového zákona. Trnava : SSV, 2003. 2623 s. ISBN 80-7162-420-9.

ŠTROSOVÁ, H., ČEDÍK, M. Participace rodičů na intervenci žáků v komunitním systému jako komplexní přístup k realizaci primární prevence s akcentem na oblast vztahů a řešení šikany. In *Ročenka časopisu Efeta*. Martin : Osveta, 2009. ISBN 80-8063-341-7, s. 40-43.

Vyhláška č. 320/2008 z 23. júla 2008 Ministerstva školstva Slovenskej republiky o základnej škole.

Zákon č. 317/2009 Z. z. z 24. júna 2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ZÁLEŽÁKOVÁ, E. Základné východiska pre manažment školy. In *Manažment školy*, 2009, roč. 4, č. 1, s. 2-5. ISSN 1336-9849.

PRÍLOHA A

Komunikácia s Ministerstvom školstva ČR vo veci úlohy a kompetencie triedneho učiteľa.

Viktor Križo <1viktor1k@gmail.com>

FW: Třídní učitel

Čermáková Jana <Jana.Cermakova@msmt.cz>

5. októbra 2010 10:29

Komu: "1viktor1k@gmail.com" <1viktor1k@gmail.com>

Kópia (Cc): Tichá Jiřina <Jirina.Ticha@msmt.cz>, Hrnčířová Dagmar
<Dagmar.Hrncirova@msmt.cz>

Dobrý den pane Križo,

v českých podmínkách je třídní učitel v úřední terminologii charakterizován jako pedagogický pracovník, který je pověřen k výkonu funkce ředitelem školy a zajišťuje specifické úkoly vyplývající z tohoto pověření. Tedy náplň práce je mu stanovena ředitelem školy.

Školský zákon č. 561/2004 řeší pouze výchovná opatření, která se týkají třídního učitele, a to v § 31.

Zákon o pedagogických pracovnících řeší v § 23 přímou pedagogickou činnost, ale pouze obecně. A pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí v § 3 je řešena Pracovní doba pedagogických pracovníků včetně třídního učitele.

Výkon prací spojených s funkcí třídního učitele je jednou z **povinností**, které vyplývají pro učitele a ostatní pedagogické pracovníky z organizace vzdělávání a výchovy ve školách.

Přesná vymezení povinností třídního učitele nejsou obsažena v žádném prováděcím dokumentu.

S pozdravem

PaedDr. Jiřina Tichá
ředitelka odboru předškolního, základního a
základního uměleckého vzdělávání
MŠMT
Karmelitská 7
118 12 Praha 1
e-mail: Jirina.Ticha@msmt.cz
tel. 234 81 3136, 234 81 3122
mobil: 602 417 911

PRÍLOHA B

Informačný list predmetu *Manažment triedy* pre učiteľov na Univerzite v Košiciach.

Názov vysokej školy, názov fakulty: Univerzita P.J.Šafárika - Prírodovedecká fakulta

Informačný list predmetu		
Kód: KPE/MT/09	Názov: Manažment triedy	
Študijný program: MBmu - Matematika - biológia		
Garantuje:		Zabezpečuje: PaedDr. Renáta Orosová, PhD.
Obdobie štúdia predmetu: 2	Forma výučby: Cvičenie Odporúčaná rozsah výučby (v hodinách): Týždenný: 2 Za obdobie štúdia: 28	Počet kreditov: 2
Podmieňujúce predmety:		
Spôsob hodnotenia a skončenia štúdia predmetu: Hodnotenie Priebežné hodnotenie (napr. test, samostatná práca...): seminárna práca Záverečné hodnotenie (napr. skúška, záverečná práca...): kolokvium k seminárnej práci		
Cieľ predmetu: Orientovať sa v problematike triedneho učiteľa ako dôležitého činiteľa v práci školy. Diagnostikovať žiaka a školskú triedu, formulovať objektívnu pedagogickú diagnózu a prognózu žiaka a školskej triedy, plánovať výchovnú činnosť v triede, aplikovať jednotlivé metódy a organizačné formy výchovnej práce, rešpektovať výchovné zásady v praktickej činnosti. Koordinať výchovno-vzdelávacie pôsobenie rôznych učiteľov vo zverenej triede, viesť pedagogickú dokumentáciu triedneho učiteľa, upevňovať a rozvíjať zdravie žiakov zverenej triedy, spolupracovať so zákonnými zástupcami žiakov a ďalšími výchovnými činiteľmi (výchovným poradcom školy ap.).		
Stručná osnova predmetu: Postavenie triedneho učiteľa na základnej a strednej škole. Funkcia a úlohy triedneho učiteľa. Diagnostická, projekčná a realizačná zložka v práci triedneho učiteľa. Výchovná práca triedneho učiteľa. Triedny učiteľ vo vzdelávacom procese, v procese výchovy mimo vyučovania. Triedny učiteľ pri riešení a prevencii výchovných problémov. Spolupráca triedneho učiteľa so zákonnými zástupcami žiaka a ostatnými výchovnými činiteľmi. Administratívna práca triedneho učiteľa.		
Literatúra: Bajtoš, J., Honzíkova, J., Orosová, R.: Učebnica základov pedagogiky. Košice: EQUILIBRIA s.r.o., 2008. 1. vyd. s. 202. ISBN 978-80-89284-14- Bolžidár, J., Štecová, G.: Príručka pre triedneho učiteľa na strednej škole. Prešov: Metodické centrum, 1996. Gajdošová, L., Šatánek, J.: Otázky poznávania osobnosti žiaka a školskej triedy. Banská Bystrica: UMB, 1996. Neuman, J. et al.: Turistika a sporty v prírode. Praha: Portál, 2000. Pávková a kol.: Pedagogika voľného času. Praha: Portál, 2002. Průcha, J.: Moderní pedagogika. Praha: Portál, 1997. Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.: Pedagogický slovník. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. Řičan, P.: Agresivita a šikanovanie medzi deťmi. Bratislava: Educatio, 1998. Stratégia prevencie kriminality v Slovenskej republike. MV SR. Bratislava 1999.		
Jazyk, v ktorom sa predmet vyučuje: slovenský	Podpis garanta a dátum poslednej úpravy listu: 25.02.2009	

PRÍLOHA C

Fotografie o živote a spoločensve v našej triede.

Fotografie
zo všetkých našich
triednych osláv...

With GOD
all the O things
D

are possible

Triedne logo,
triedne tričká,
spoločné modlitby
a posedenia
podporujúce
spoločenstvo...

Spolu s deťmi sme si prerobili celú triedu na úplne nové miesto s centrálnym obrazom: *S Križom k svetlu* a obrazom našej triedy s atypickým umiestnením lavíc...

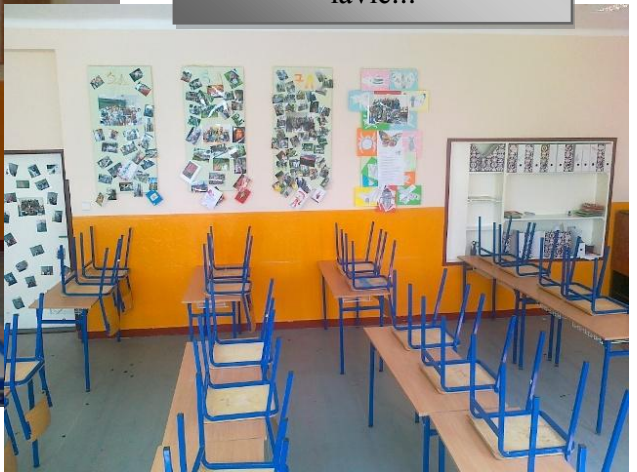

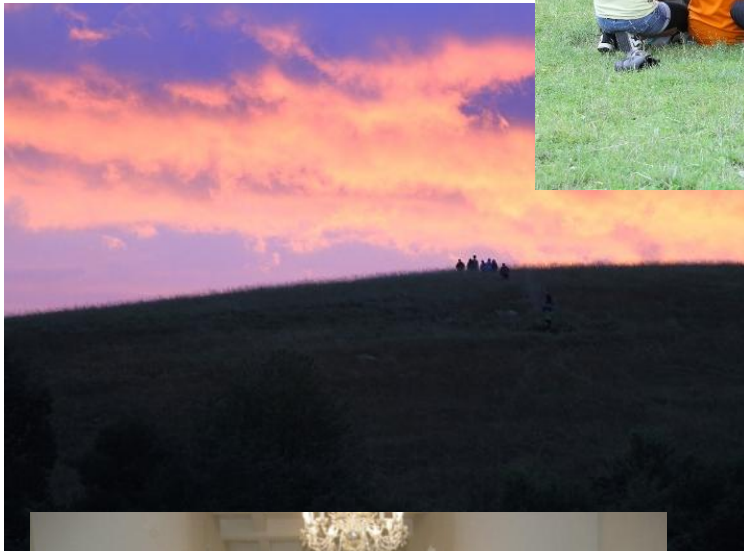

Foto z akcií: detský domov,
domovom dôchodcov,
partnerská škola pre
nevidiacich...

Fotky, ktoré nás často charakterizovali ako spoločenstvo po všetkých stránkach rastúce k Bohu...

PRÍLOHA D

Slovné hodnotenie a diplom za triednu súťaž v matematike v 5. ročníku.

MGR. VIKTOR KRIŽO, HAANOVA 35, 851 04 BA, ☎ 0902 347 413, 1viktor1k@gmail.com

Podnetné postrehy a zhodnotenie

(09.04 – 27.06.2008)

Matematika je široká nádherná krajina otvorená pre všetkých, ktorým myslenie prináša skutočnú radosť. (W. Fuchs)

Kým máš nejakú vec niekto ti ju môže zobrať. Len, čo ju daruješ, už ti ju viac nemôže žiaden zlodaj ukradnúť. Takže je tvoja navždy. (James Joyce)

Meno:

Známky za štvrt'rok:

Koncoročná písomka:	4
Desatinné čísla, premeny jednotiek, slovné úlohy:	4, 4, 3
Ocenenia za prácu (D.Ú., algo, bonusy):	1, 1, +, +, +

Pozitívne postrehy:

Dominika, aj pri drobných problémoch s matematikou, musím oceniť Tvoju prácu a snahu na hodinách i doma. Vieš robiť veci tak veľmi citlivo a starostlivo, keď chceš a to je v matematike dôležité.

Podnety k práci na sebe:

Prikladám Ti príklady na prepočítavanie počas prázdnin. Potrebuješ veľa trénovať, aby si mala istotu pri počítaní. Dôležité je nájsť si pokoj a ticho, sústrediť sa, nie pri rádiu, či TV, a v pokoji vyriešiť jeden dva príklady. Nie veľa, ale poriadne. Budem sa snažiť urobiť všetko pre to, aby sa stala pre Teba matika zaujímavejšia a aby si mala radosť z práce.

Záver:

Dominika, ako som Ti to veľakrát povedal, máš mnoho cenných darov, ako je citlivosť, jemnosť a čarovný úsmev, ktoré by si mohla využiť aj vo vzťahoch v triede i s ľuďmi, ktorých stretáš. Za tie tri mesiace som sa naučil mať ťa rád takú, aká si, i s krikom!), ale aj s Tvojím bohatým srdcom, s láskou pre zvieratká. Veľmi ma potešilo, ako si súcitila s Dankom, keď ho Tvoj oco niesol na rukách, aj keď si bola unavená...

V Bratislave
21.06.2008

_____ podpis učiteľa

učiteľ matematiky VIKTOR KRIŽO
v spolupráci s triednou učiteľkou

*Matematika je veľkým dobrodružstvom
v myslení (D. Struik)*

*Nie je dôležité miesto, ktoré zaujímaš, ale
smer, ktorým kráčaš...
(O.W. Holmes)*

udeľuje

DIPLOM

za matematickú súťaž

ALGOPRETEK

zameranú na prácu s delením prirodzených čísel

Dankovi

*za trpezlivosť v prvých kolách, za postupné napredovanie do vyšších kategórií,
za snaživú prácu a veľký úspech s delením až do kategórie D...*

podpis učiteľa matematiky

podpis triedneho učiteľa

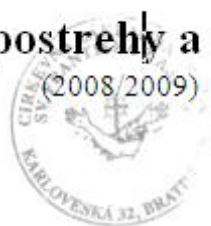
V Bratislave
14.05.2008

Slovné hodnotenie a grafický výstup bodového systému v matematike v 6. ročníku.

„Svetu chýba predovšetkým nežnosť a láskavosť... Existuje umierať na nedostatok lásky a vzájomnej úcty. Nikto nemá na nikoho čas, iba na seba.“
(Matka Tereza)

„Srdcovná láska zdieľá tam, kde za to nič nečaká.“ (A. de Saint-Exupéry)

Podnetné postrehy a zhodnotenie

6.A

„Slnce je snečnica s karkadom korunnou zo zlata, ktoré učenú. Ale priateľstvo je živá mača dýchajúca vôňami kašičko listia.“ (O.M.Holmes)

„Čo je biatna? Rastlina, ktorej krásne nie nebola odhalená.“ (M. R. Emerson)

Mať o, prečo som vybral túto fotografiu? Hm.. Nejde ani tak o to, že je na nej Lenka, ale hlavne o to, že čo Ťa poznám, vždy Ťa charakterizovala Tvoja veľká otvorenosť voči všetkým ľuďom okolo, priateľskosť a dobrá nálada. K tomu všetkému stále ako ozdoba pridáva sa Tvoja ochota rozdávať sa pre druhých, pomáhať, schopnosť byť vnímavý na potreby druhých, vnímavý pri práci, pozornosť, pracovitosť a spoľahlivosť. Samozrejme, sme len ľudia, aj Tebe sa určite stáva, že nie vždy sa Ti podarí všetko urobiť najlepšie a k spokojnosti druhým. Ale to treba vnímať najmä ako výzvu pracovať aj na maličkostiach, aby si sa zlepšoval. Si obdarovaný mimoriadnym pokojom, pohodou, snaživosťou a láskavosťou a to je niečo, čo my okolo Teba potrebujeme od Teba a ja som Ti za to veľmi vďačný. Dúfam, že sa mi podarí nielen od Teba čerpať, ale Ti byť aspoň občas aj niečím prínosný. Niekedy ani neviem, čím Ti môžem byť ešte užitočný :) No, ešte ma napadá, že ak sú v triede sem tam nejaké problémy, čakal by som od Teba, že ma ako podpredseda budeš o nich informovať :), aby som ich mohol riešiť, lebo potom si to odnesiete niekedy zbytočne všetci. Čo teda dodať? Ďakujem za slnečné lúče, ktoré si rozdával a teším sa na spoluprácu a spoločný rast k dobru...

6.A

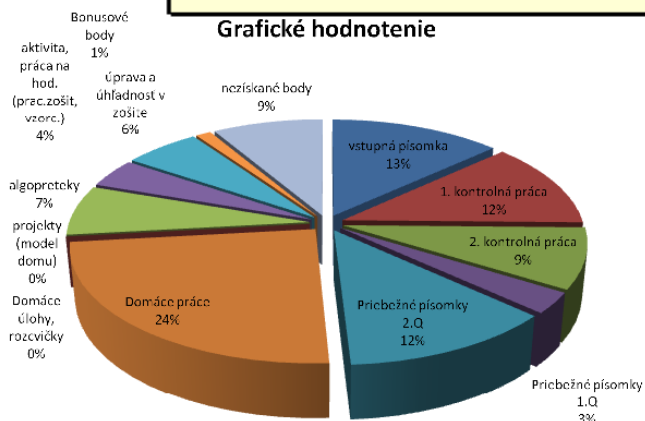
V Bratislave, 29. júna 2009

14
13

TABUĽKA BODOVÉHO SYSTÉMU v Matematike 6.A, I. polrok				
Meno a priezvisko				
por. č.	predmet hodnotenia	počet získaných bodov	Max. počet bodov	percentuálna časť
1.	vstupná písomka	22,5	30	13,24%
2.	1. kontrolná práca	20,5	25	12,06%
3.	2. kontrolná práca	14,5	25	8,53%
4.	Priebežné písomky 1.Q	5	5	2,94%
5.	Priebežné písomky 2.Q	21	24	12,35%
6.	Domáce práce	41	32	24,12%
7.	Domáce úlohy, rozsvičky	0	0	0,00%
8.	projekty (model domu)	0	0	0,00%
9.	algopretek	12	10	7,06%
10.	aktivita, práca na hod. (prac.zošíť, vzorc.)	7	11	4,12%
11.	úprava a úhľadnosť v zošíte	10	6	5,88%
	Bonusové body	2	0	1,18%
	nezískané body	14,5		8,53%

SPOLU	počet získaných bodov	Max. počet bodov	získané percentá
	155,5	170	91,47%

ZNÁMKA	1
--------	---

Stupnica	známka
170	1
152	2
127	3
84	4
50	5

Izka, hoci to nie je úplne čistá jednotka, predsa s veľkou istotou Ti ju dávam, lebo viem, ako veľa si pre matematiku spravila, ako si usilovne odovzdávala domáce práce, úlohy, ako si vzorovo a usilovne pracovala na hodinách. Povzbudzujem Ťa k odvahe nevzdávať sa a trpezlivo každodenne pracovať a dôverovať, že Pán sa postará o výsledky!)

Slovné hodnotenie v 7. ročníku.

Podnetné postrehy a zhodnotenie

Meno a priezvisko

Matika: Namáhavá každodenná práca, ktorej som bol v Tvojom prípade v poslednom čase svedkom, ostáva v mojej mysli s dobrým pocitom, akého snaživého a odznova vždy začínajúceho žiaka som mal. Naozaj, aj keď sa Ti nedarilo, nevzdával si sa, ale si znova a znova začínal. Namiesto hnevu si vedel vyčariť úsmev a snaživo sa pustiť do práce. Iste, stále bolo vidieť aj pevnú ruku rodičov, ktorí Ťa usmerňovali k práci a odrádzali Ťa od lenivosti. Trochu nepozornosti predsa nedokázalo zakryť úspech jednotky, ktorú si si námahou získal. Ani si nevieš predstaviť, ako hrdý som bol, že sa Ti to podarilo. Na polroku ledva dvojka a teraz krásna jednotka. Ľuži, iste nie je dôležité, akú známku máš, ale ešte viac, koľko námahy Ťa to stálo. To si cením najviac, že si sa nevzdával a odovzdával si mi také krásne domáce práce plné snahy a záujmu, aby si veci robil lepšie a poriadne. Iste, určite bude treba pokračovať takto aj ďalej, bude tiež treba dávať si pozor na nepozornosť a nesústredenosť na hodinách. To, čo spraviš v škole, keď sa budeš snažiť a sústrediť bude Ťa stáť oveľa menej času, ako keď to doma musíš robiť s nechuťou, príp. unavený po tréningu. Rob si veci poriadne a občas sprav aj niečo navyše. Uvidíš, že sa Ti to vždy vráti.

Tvoje zdroje: Vieš, stále neviem zabudnúť na to, aký úžasne veľký si pre mňa bol vtedy dávno pri jednom futbale, keď sme hrali spolu, a ty si všetkých v tíme povzbudzoval a maximálne si sa snažil spolupracovať so všetkými, aj s tými, ktorí nevedeli hrať futbal. Bolo to asi prvýkrát, čo sme hrali spolu a ja som mal pocit, že hrám nielen s výborným futbalistom, ale ešte viac s úžasným človekom, ktorý dokáže vidieť i druhých, dokáže predvídať, premýšľať, ako veci urobiť lepšie. Zachovaj si to a pracuj na tom, aby sa to prejavilo aj v práci v škole i vo vzťahoch s druhými. Nezapadni tiež rozdávať pokoj a úsmev, ktorý je Tvojím veľkým darom. Taktiež je silným zdrojom, že dokážeš pomerne rýchlo odpúšťať, že sa nedokážeš dlho hnevať na druhých a že ak sa aj niečo stane dokážeš chlapsky povedať, že sory. Je to krásne a mnoho ľudí to len tak ľahko nedokáže. Každé úprimné prepáč, ktoré niekomu povieme robí nás viac s ním priateľom.

Podnetné postrehy k rastu a práci na sebe: Ľuži, nenechaj sa nikdy odradiť od konania dobrých skutkov, od citlivosti pre tých druhých, ktorí budú často potrebovať Tvoj pokoj, Tvoj úsmev i nezištnú pomoc. Strácaj čas, keď môžeš niekomu pomôcť alebo dodať radosť do života milým úsmevom. Je to ten najcennejší čas, čas lásky, ku ktorému nás Boh stále pozýva. Potom budeš mať opravdivú radosť v srdci. Veľmi Ti želim, aby sa Ti darilo, aby si tak ako pri futbale vždy strategicky zmýšľal. Ale v láske sa neráta počet gólov, ktoré dáš, ale na ktoré prihráš...

„Čas, ktorý strácaš pre tých druhých, robí ich takými dôležitými...“

V Bratislave, 2.septembra 2010

